

Jon Floden (78) opplevde nazi-marerittet på Dovre i 1940

109099

Foto: Privat

TROPPS-SJEFEN:
Fenrik Jon Floden, bakerst til høyre, var som 23-åring i 1940sjet for 1. luftvernmitraljøsetropp ved Infanteriregiment 5 på Terningmoen.

- VARE EGNE VAR FARLIGERE ENN TYSKERNE

Foto: Kristian Høser

Tekst:
EGIL ULATEIG

50-årsjubileet for frigjøringen er over. Men fremdeles vil krigens mange gåter og mysterier oppta folk. En av de hendelser som setter sinnene i kok, skjedde på Dovre 15. april 1940. Dette er den oppsiktsvekkende historien til kronvitnet, Jon Floden (78) fra Trysil.

42

De ante at de var på vei rett inn i et mareritt. De to lastebilene kjørte nordover riksveien gjennom Dovre i grålysningen 15. april 1940, fulgt av to personbiler. Stemningen blant soldatene på det åpne planet på bil nummer to var eksplosiv, en blanding av redsel og sinne.

55 år senere kan troppsføreren deres, den da 23 år gamle fenriken Jon Floden, huske omtrent hvert ord som falt.

– Vi skjønte at vi nærmest var ute på et selvmordsoppdrag. Jeg kunne høre en av karene si: "Han kaptein Austlid og regjeringen er faen meg farligere enn tyskerne." Og jeg var ikke uenig, sier han.

– Og vet du hva jeg sa og tenkte? Det høres sykt, men jeg håpet at tyskerne skulle få forki-

ling på mitraljøsene sine, og at vi kunne komme i nærkamp. Det var spesialiteten min, det. Jeg hadde kommandert bajonettene på.

Vi sitter i stua hos Jon Floden på gården hans i grensebygda Ljørdalen i Trysil. De klare, lyselå-øyene forteller om livsmot og temperament. De dype skogene rundt jordene hans er som et bilde på fred. Men inni ham går bølgerne høye. Opplevelsene på Dovre var et sjokk som aldri helt har sluppet taket.

– Jeg var med på en tragedie og en skandale som jeg nesten må kalle en krigsforbrytelse, sier han på sin direkte, ærlige måte.

– Jeg føler det som en plikt å fortelle det jeg mener er sannheten. Det får ikke hjelpe noen blir såret.

DREPT PÅ DOVRE:

– Jeg var troppssjef i Eiliv Austlids kompani. Den mannen manglet ikke mot. Han satte på sprang i spissen for karene sine, og litt senere segnet han død om, erindrer Jon Floden.

Dødsslitne og utsultede.

I tilfelle mobilisering skulle han som ulønnet fenrik møte som sjef for 1. luftvernmitraljøsetropp ved Infanteriregiment 5 på Terningmoen. Den 9. april kom han først i kaptein John Bottheims kompani, og deltok i den berømte trefningen ved Midtskogen.

– I forhold til det jeg opplevde på Dovre, var det en bagatell. Men det er Midtskogen som er blitt fei-

Foto: Kjell Aurno

SNAKKER UT:
– Jeg føler det som en plikt å fortelle det jeg mener er sannheten. Det får ikke hjelpe om noen blir såret, sier Jon Floden 55 år etter.

kommanderende general Ruge, som holdt en kort tale, og ga ordren: – Tyske fallskjermjegere har sperret veien og jembanelinjen og forskanset seg ca. tre km lenger oppe i dalen. Deres oppdrag er å rykke fram og uskadeliggjøre disse!

– Ja vel, svarte kaptein Austlid. Men Floden kvakk til da kapteinen etterpå ga en ny ordre:

– Dere kjører nøyaktig fem km videre oppover i sakte fart med slokte lys, kontrollerer avstanden på speedometeret, stopper og avventer nærmere ordre fra meg, 50 meters avstand mellom bilene. Sett i gang!

"Dette er selvmord"

Jon Floden skjønte ingenting. Skulle de virkelig kjøre rett gjennom de tyske stillingene? Han dristet seg til å spørre kapteinen om dette virkelig var alvor, men fikk et bryskt svar om at "det er ordre".

Selv satte Austlid seg inn i en personbil, og sjåføren Arne Mostue har fortalt at da kapteinen smelte døren igjen, utbrøt han: "Dette er selvmord, men ordre er ordre."

Det er grunn til å tro at denne ordren kom fra forsyningsminister Trygve Lie, den sterke mann i regjeringen Nygaardsvold.

– Jeg fattet ingenting da, og gjør det fremdeles ikke. Vi hadde ingen forpatrulje, og skulle altså kjøre rett mot en tysk styrke som var så sterk at Mørebataljonens folk, under major Ivar Navelsaker, måtte trekke seg tilbake til Dombås kvelden før etter sammenstøt med den, sier Floden og rister på hodet:

– Hvorfor kunne ikke bataljonen, på over 700 mann, settes inn, dersom det var så utrolig viktig å rydde tyskerne av veien? Dessuten skriver Navelsaker etter krigen at det var gitt enda en ordre om at det skulle kjempes, om nødvendig til siste mann.

Fullt av forbitrelse klatret Floden og hans menn opp på lasteplanet. Det som de nå skulle begi seg ut på, var ikke bare en uforståelig selvmordsaksjon. Fremgangsmåten var også et klart brudd på norske, taktiske direktiver, noe som for eksempel oberstløytnant Anton Olstad har påpekt.

Stein var tyskere

– Trygve Lie kjørte i en fjerde bil, bak Austlid. I en erindringsbok forsøker han å gjøre narr av oss, sier for eksempel at våpnene våre

pekte bakover. Dette er løgn. Hvordan det var på fenrik Hagens bil, som kjørte først, vet jeg ikke. Men jeg hadde en Colt mitraljøs på hver side av førerhuset, og du kan banne på at de pekte forover.

Like nord for Skeievoll skole rykket Floden til. Oppe på en haug så han noe som beveget seg.

– Jeg slo i biltaket og skrek: "Stoppl!" Vi hoppet av bilen, og jeg kommanderte i stilling. I samme øyeblikk nådde Austlid fram til oss, og ropte sint: "Bare kjør på til dere får ordre!"

Det lyner i øynene til Jon Floden da han forteller om hva som nå skjedde: – Men der er jo tyskerne, kaptein! svarte jeg.

– Nei, det er bare stein, skrek han tilbake.

– Nei, så f... kaptein, utbrøt jeg. – Slik har jeg da aldri sett stein oppføre seg før! sa Floden.

– Dersom Austlid hadde beordret oss videre, hadde jeg nektet. Og hadde han trukket pistolen, hadde jeg gjort det raskere enn ham. Men så hadde Austlid åpenbart sett at steinene leet på seg og ropte: "Ild!" Og en ting skal jeg si om kapteinen: Den mannen manglet ikke mot. Han satte på sprang i spissen for karene sine, og litt senere segnet han død om.

"Skulle sendes i døden"

Da bataljen var over, lå seks nordmenn døde igjen, og alle de andre i Austlids halvkompani, unntatt fem, ble tatt til fange. En av de fem var Floden. Sammen med to soldater kom han seg over veien og Lågen, tok seg fram til en av Holungårdene og fikk sykkel og tørre klær.

– Jeg gikk ut fra at kompaniet var nedkjempet, og at jeg var den eneste som kom seg unna. Jeg måtte få varslet folkene i Kirkestuen før tyskerne kom og tok hele regjeringen til fange, forklarer Floden. – Da jeg kom fram til Kirkestuen, avla jeg rapport for Otto Ruge personlig, som rolig og fattet ga ordre om lynretrett til Otta.

Regjeringsmedlemmene kringsatte meg med spørsmål og virket paniske. Da jeg kom til Otta, spanderte utenriksminister Koht middag på meg, og ga meg litt penger og en lommelykt. Det var en vennlig mann.

Slik endte Jon Flodens korte felttog på Dovre. Det vil si, inni ham tar det aldri slutt. Han stirrer lenge utover. Så sier han med sterk følelse:

– Jeg har tenkt og tenkt gjennom dette, og jeg vil ikke avlegge ed på at jeg kjenner sannheten, men den eneste forklaringen jeg har i dag, er at regjeringen var innstilt på å kapitulere, og at den var villig til å sende oss i døden, for å oppnå kapitulasjon med ære.

Det er forferdelig, men slik tror jeg det var.

ret etterpå, og ikke Dovre. Etterpå ble han overført til kaptein Eiliv Austlids kompani. Med Floden som den ene troppssjefen, kom de dødsslinne og utsultede til Dovre natt til 15. april – dagen etter det tyske fallskjermangrepet. På mor-

genkvisten befant de seg i Dovre sentrum. Regjeringen befant seg inne i Kirkestuen. Austlid forsvant inn i huset og ble lenge borte. Soldatene stod oppstilt ved to lastebiler ute på turet.

– Kapteinen kom ut, deretter